

Social reproduktion / Social arv

• Bourdieu

I det senmoderne samfund bliver håndværkerens søn ikke nødvendigvis håndværker, som han gjorde i det traditionelle samfund. Formelt har han mulighed for at vælge den uddannelse, han vil. Men det er samtidig usandsynligt, at han bliver statsminister eller kønsforsker på universitetet. Dette mønster er et resultat af, at håndværkerens søn, i mødet med daginstitutioner og uddannelsessystemet, vil opleve det som sværere at leve op til kravene for passende adfærd og faglig dygtighed end akademikerens søn. Ifølge den franske sociolog Pierre Bourdieu handler dette fænomen om, at samfundets institutioner udøver *social reproduktion*. Det betyder, at institutionerne anviser børn og voksne fra forskellige sociale baggrunde en plads i samfundet, der svarer til den sociale position, de kom fra. På denne måde forklarer Bourdieu, hvorfor samfundet bliver ved at være baseret på sociale hierarkier, selv om vi tilsyneladende har mange valgmuligheder i det senmoderne samfund. Ifølge Bourdieu sker den sociale reproduktion både gennem individers klassebestemte præferencer og valg og gennem en diskret, kulturel magtudøvelse, som han betegner som *symbolsk vold*.

Habitus er et centralt begreb hos Bourdieu. Han bruger begrebet til at forklare den sociale reproduktion. Habitus kan beskrives som de tillærte, men ubevidste koder, som gør, at nogle mennesker elsker muslinger, mens andre foretrækker frikadeller. Eller at nogle hellere vil gå til ballet end til fodbold. Vores habitus er det, der gør, at vi bliver tiltrukket af nogle ting og frastødt af andre. Habitus gør individet tilbøjeligt til at handle og tænke på bestemte måder.

Et individs habitus er et resultat af oplevelser og erfaringer igennem hele livet, men oplevelser tidligt i livet vejer ofte tungere end de sene. Oplevelserne og erfaringerne indlejres i individet og skaber nogle vaner og holdninger, der kan være bevidste eller ubevidste. På den ene side er individets habitus skabt af de erfaringer og oplevelser, som det har gjort sig i kraft af socialisering. Og på den anden side sætter habitus rammerne for, hvordan vi oplever og vurderer nye ting. Der er ofte sammenfald mellem vaner og holdninger hos mennesker fra samme grupper i samfundet. Det kan være mennesker fra samme sociale klasse, eller mennesker af samme køn.

Hvor habitus er en faktor, der sorterer folk gennem deres egne valg og fravalg, er *symbolsk vold* en form for magtudøvelse, der handler om, at nogle mennesker udelukkes fra visse områder i samfundet, fordi de ikke lever op til uformelle forventninger og normer – for eksempel i uddannelsessystemet. Det kan være folk fra en bestemt social klasse, men også mennesker med et bestemt køn eller seksuel orientering. Det sker ved, at de dominerende grupper inden for et felt definerer, hvilke normer og forventninger man skal leve op til for at klare sig godt. Et kendetegn ved symbolsk vold er, at den ikke opfattes som magtudøvelse – hverken af dem, der udøver magt, eller af dem, der udøves magt over. Begrebet kan være med til at forklare, hvordan sociale hierarkier opretholdes, fordi individerne typisk ikke sætter spørgsmålstejn ved de ekskluderende regler eller normer.

Ligesom uddannelsesinstitutionerne reproducerer sociale classeskel, reproducerer de også kønsnormer. Selv om der er frit uddannelsesvalg i Danmark, vælger piger og drenge ofte forskellige uddannelser. Det har konsekvenser ud over uddannelsessystemet – nemlig gennem den måde, som arbejdsmarkedet kønsopdeles på.

DEFINITION: REPRODUKTION, HABITUS OG SYMBOLSK VOLD

Bourdieu's begreb *reproduktion* bygger på hans teori om, at forskellige sociale klasser har forskellige livsstile og verdensopfattelser og dermed fremmer forskellige kompetencer hos deres børn. Samtidig er samfundets institutioner formet, så de favoriserer de vaner og kompetencer, som de øvre sociale klasser har. Derfor vil børn fra de øverste klasser klare sig bedre og lettere kunne tilegne sig høje positioner i samfundet. Konsekvensen er, at social ulighed opretholdes, dvs. reproduceres gennem den sociale arv.

Habitus er de tillærte, men ubevidste koder, der styrer valg, præferencer og måder at anskue verden på.

Symbolsk vold er en form for magtudøvelse, der handler om at nogle mennesker udelukkes fra visse områder (felter) i samfundet fordi de ikke lever op til uformelle forventninger og normer.

- Kilde: STORR-HANSEN, DITLEVSEN, STUDSTRUP: "Køn og ligestilling", Columbus ibog 2024, p133 – 3,8 s. (læst i uddrag ca. 1,5 s.)